List 36.

Tečaj XVI.

NOVICE

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 8. septembra 1858.

Vinski hrami.

Stari prigovor pravi: „Hram stori vino“, in res je to. To se pa pravi z drugimi besedami: „Ni vsak hram za vino dober.“

Olarji so važnost dobrega hrama že davnej spoznali; naši mali vinorejci pa še dandanašnji mislijo, da vsaka luknja, če le nekoliko v zemlji tičí, je za vinski hram pripravna in dobra.

Dober hram (kelder), da se v njem vino hrani in požlahnuje, mora naslednje lastnosti imeti:

1. Toploto mora z zemljo ali navadno studenčnico enako imeti, toraj ne smé gorkeji nad 8 do 9 stopinj R. biti, in to stopnjo toplote mora skor vsaki letni čas obderžati. Da se pa to doseže, mora hram po različnosti poslopij kakih 10 do 12 čevljev globok biti; na severni strani mora vrata imeti, in da hrama sonce preveč ne prepeka, naj še pred-nj postavi kako poslopje ali saj kako drevó zasadí.

Plitvi hrami se včasih brez vsega zidanja lahko ponižajo, če se globočeji skopljejo; če je pa kter napačno postavljen, da ga sonce preveč ogreva, se dá včasi tudi lahko in z majhnimi stroški zboljšati in popraviti, ako se s kakšno štorijo prepne; v nekterih krajih je dovelj, da se le kako drevó zasadí ali visoka brajda napravi, da mu senco dela. Da pa enaka toplota v kleti ostane, se ne smejo vrata odperte pušati, temuč vedno zaperte imeti; pozimi se morajo okna s slamo dobro zamašiti, da se v vlažnih ali mokrotnih kletih sodi ne poté, ali pa da vino v njih ne zamerzne.

2. Zrak mora v kletih vedno čist biti, zato pa tudi ne gré v njih živeža hraniti, kakor na priliko, ne kislega zela, ne repe, ne mesa itd. Ravno tako škodljivo je za vino, če je blizo hrama stranišče (sekret), hlev, gnojnišče itd.

Ker si pa gospodar dostikrat ne more pomagati, da bi blizo hrama stranišča in gnojnišča ne imel, naj hramu škodljivi smrad odvrača z zelenim ali železnim vitriolom in pa s gipsom ali mavcom. Od časa do časa naj vzame nekoliko lotov železnega vitriola in naj ga v vodi raztopi; ta voda se v stranišče (sekret) vlije, in kmalo po tem smrad preide. Z gnojnišči se ravno tako dela, ali se pa gnoj od časa do časa z mavcom (gipsom) potrese. Če se pa gnoj skladoma z zemljo zmešan deva na kup, se mu tudi smrad močno povzame, da vinu tako ne škoduje.

3. Vlaga in mokrota vinskim hranom močno škoduje, ker se v mokrih hramih obilo plesnjivca napravi, kterega se vina dostikrat tako navzamejo, da po njem dišé. Ako se mokrota po napravi strešnih žlebov in po prekopih odpraviti ali zmanjšati ne dá, naj se krog hrama podzemeljske ceví — drenaža — položijo, po kterih se bo svet krog njega kmalo usušil!

5. Hrami se, kjer je moč, s kremenom tako vložé, da je tlak od obéh straní proti sredi nekoliko nižji, to je, da je žlebast, in da se po njem iz hrama mokrota oceja, ker kremenine mokrota ne napada. Po ilovci, škrilniku in apnéniku, posebno pa po apnénem krajdniku se plesnjivec kaj rad prepenja, zato take tla niso dobre. Tla, ki so s kremenom vložene, se dajo veliko lože čiste in hladne obderžati, če se večkrat, posebno v vročini o poletnem času, z merzlo vodo škropé.

6. Ker se vina v takih krajih, kjer se zemlja trese, rade zblodijo in večkrat iz novega vreti pričnó in se skalijo, zato ni dobro hramov blizo kovačnic, fužin, rudnih stop, cest, železnic itd. staviti.

Po „Wochenblatt der steier. LWG.“

Gospodarska skušnja.

(Gipsan gnoj je veliko rodovitniši kakor negipsan). Grajšak Eichborn iz Hunfelda poleg Magdeburga je nekoliko svojega polja z gipsanim gnojem gnojil, drugi kos polja ravno tako velik in ravno tiste zemlje pa je gnojil z negipsanim. To skušnjo je večkrat ponovil, in zlasti pri režì, in tako je zvedil, da z ravno tolikim gnojem in na ravno tisti zemlji se je na magdeburžkem oralu reží pridelalo 12 korcov in 6 vagánov zernja, 1708 funtov pa slame z gipsanim gnojem, — z negipsanim pa le 9 korcov zernja, 1584 funtov pa slame.

Koliki razloček! koliki dobiček! Ker se gipsa (sadra ali mavca) le toliko potrebuje, da se gnoj v hlevu ali pa na gnojnišu včasih z gipsom po verhu potrese, je očitno, da noben umen gospodar bi ne smel tega gipsanja zanemarjati, ki le kolčikaj rajtati zná. Da pa gips, če se ž njim gnoj potresa že v hlevu pod živino, ali pa kadar se je na gnojišče skidal, za tega voljo rodovitnost gnoja pomnožuje, ker brani, da najtečniši drobci iz njega izpuhteti ne morejo in se tedaj najbolja moč (amonjak) iz njega ne izkadí, smo v našem listu že večkrat razložili.

„Landw. Anz.“

Kmetijske drobtinice za poduk in kratek čas.

* Kakor je pošteni in premožni kmetijski stan podlaga zdrave deržave in najterdnejša podpora vsake vlade, tako sta dober plug (drevo) in dobra brana podlaga umnega in dobrega poljodelstva.

* Kako nevarno je bičje in ločje pokladati živini, je žalostna skušnja učila nedavnej v Aschaffenburgu. Nek kmet je iz posušenega Šönburškega jezera položil svojim trem kravicam kèrme; ko drugo jutro pride v hlev, najde vse tri cerknjene na tleh. Nedavnej se je enaka nesreča zgodila v Stockstadt-u.

* Da bi kmete v Braunschweig-u spodbudili tudi k vpreganju krav, delijo tistim premije, kteri vpregajo krave.

* Nek star vertnar je z navadno vertnarsko škropilnico po rudečem grojzdiču na vertu trosil nek bel prah. Memogredoč gospod ga vpraša: Boštjan, kaj pa potresaš po germu? — Vertnar mu odgovorí: Cuker, gospod! — Kaj te šeme ližejo, Boštjan? mu reče gospod. — Jez delam kar moram, mu zaverne gospodar; — moja gospoda hoče

popoldne grojzdiče jesti, pa samo, kakor je, ji je prekislo, zato ga potresam s cukrom.

Jezikoslovne reči.

Dve tri Jugoslavenom v prevdar!

(Konec.)

Kar zadeva nadalje horvaščino severnih Horvatov, se ji tem manj more horvaška obleka in horvaški duh vzeti, ker že, hvala Bogu! toliko národnih stvarí imamo v njej ne le v pesmih temoč tudi v prozi natisnjenih, da vsak nepristran sodnik, ki dobro pozna ne le duh kajkovskega temoč tudi čakavskega in štokavskega narečja iz samega národa poserkan, se lahko prepriča, da se ne dá pod jezik nobenega druzega národa razun pod horvaški národni jezik stegniti. Národni jezik, rečem, ker je književni tako kranjsko-štirski kakor horvaški na drugi sohi. Le primeri horvaške národne pesmi ljudstva kajkovskega v Kukuljević-evi zbirki in sèm ter tjè v „Neven-u“ (III. tečaj) z národnimi Kranjco-Štircev v Vrazovi ali pa, če te je volja, v Dajnkovi manj autentični zbirki, pa boš mi kmalo poterdil moje besede.

To gledé pesem.

V prozi pa nisem še nikjer bral národne proze kranjsko-širskega národa kakor strogo národne, ker tisto „stara prenarejena“, ali pa „národna popravljena“ ne more nikoli nikomur nikjer biti autentičen dokaz, in zategadel bi se še manj moglo z njo kaj proti horvaščini kajkovskega narečja temeljito dokazati.

Končnica *l* v participjih, in predlog *v*, *va*, *vu* in v nekterih slučajih *e* namesto *a* so same nebitne reči, ki ne menjajo notrajnosti in duha jezikovega, ter nas spominjajo na severo-slovenščino in na to, da so čakavci in kajkavski Horvati starini dolgo zvesti ostali. Preobračanje *l* v *o* in *u* pa je najberžeje mlajše in novejše od tistega. Sloboden jezikoznanec še bi dokazal, da je kaj = ča = šta. Ker vemo, da se *k* v *č* sprebrača, in da se *j* kakor digama jako rado besedam spred in zad pristavlja, kakoršnih primer v horvaških klasikih, vzlasti pa v Palmotiću in Gjorgjiću dovolj najdeš, v národnih pesmih pa še več, naj bode tedaj en izgled za vse ostale:

„Naj ti Andjo oči Nalbatinove
Neka znadeš da ih ljubit nećeš.“ *Vuk* v II. str. 469.

Kaj nadalje ni nič druzega kakor ča'e, (čaj') šta'e (štaj), in zato tudi slišiš štokavca: štaj (šta'e) to bilo? v hitrem govoru; pa tako tudi kajkovski Horvat dostikrat reče: ka'e (= kaj' v hitrem govoru) to bilo?

Da se je pri severnih Horvatih, vzlasti pa na mejah, horvaščina tako odvergla, vzrok tega se mora iskati v vsakojacih ljudstvih, ktere se tukaj, posebno pa okoli Varaždina, stikajo, počem se ve, da horvaščina dosti gubi. Treba je tudi vediti, da v Varaždinu, vzlasti na gornjih krajih „Ledine“ zvanih, skoro polovica prebivavcov je iz Štirije. Je li po tem mogoče, da bi se horvaščina v svoji originalni čistosti in leposti izderžala tam, kjer Nemec, Madjar in druge ljudstva v njo tak zatekajo? Al zatega voljo še pametnemu ni v glavo pihnilo, ondotne Horvate po sili za Nehorvate imeti ali pa med kake prijelaznike šteti. Posebno pa naselbine nikoli moči nimajo, ime narodovo po sebi premeniti.

Jedro vsega tega pretresovanja je to, da národ, kteri ima pravico do zavoda sv. Jeronima v Rimu, se zove samo v latinščini „natio illyrica“ in potem njegov jezik „lingua illyrica“, al v slovenskih jezikih se mora toti izraz prestavljati na: „slovinski (slovenski, slovjenski), al pa kar še bolje, na „horvaški.“ In da se toti národ horvaški po jeziku delí na troje na: Štokavce, na Kajkavce in na Čakavce, to je, da jezik horvaški obstaja iz treh narečij: štokavskega namreč, kajkavskega in čakavskega. In da kranjsko-štirskemu narodu ime Slovenec (slovenski) kakor posebno in vlastno nikakor ne pripada, in zategadel naj bi se pravo, vlastno in národno obinilo.

Naj nihče ne misli, da sem s tem namenil ime „Illyricum“ iz jugoslovenske zgodovine spodriniti, ali pa ogenj kakega prepira unetiti in takega kaj. Bog obvari! Le lepo prosim, in želeti je, da bi to bolj izurjeni možje pretresli, prevdarili in po tem na znanje dali. Dobro bi tudi bilo, da bi Liburnijo, Japidijo, Panonijo in Illyrik pretresli, in njih meje in narode razodeli.

Na Tersatu. Ksaveri Avguštin Kostović.

Jezikoslovne drobtinice.

Kaj je pravo pisanje: Svetovid ali Svetovit?

Nekteri češki in ruski pisatelji, tudi naš učeni rojak, prof. Terdina, so začeli pisati Svetovid namesto Svetovit, kar pa je krivo. V vseh izvirnikih se bere: Svantevit, Svatovit, Sventevit; nikjer nisem našel Svetovid, Svantevid itd.

V životopisu sv. Benona nahajamo celo razlago besede vit, kjer stojí: „Est autem Swanthe in sclavica linqua idem quod sanctum, wit vero lumen interpretatur.“ V sanskritu po Wilsonu pomenjuje vito tudi svetlo „light, lustre“, in v staroperžiščini izrazuje vitha pomen „bog.“ Že učeni A. W. Schlegel je dokazal, da besede govoriti in svetiti so iz jednega debla, tako tudi še v slovenščini nahajamo vitati „affari, salutare“, vitija „orator.“

Imamo tedaj točne dokaze, da vit pomenjuje govoriti in svetiti. Iz pomena svetlo pa so pomeni: Bog, primeri: sansk. bhaga, ime juternega solnca, slov.: bog, latinski: deus, sansk. deva iz korenike div, glänzen itd., tedaj je utegnilo vit nekdaj tudi pomeniti v jeziku starih Slovanov bog; zato se nahajete imeni: Svetovit in Svetboh*) pri starih letopiscih.

Svetovit toraj pomeni svetega ali pa svetlega boga, Jarovit — jarega boga, Samovit — samega = mirnega boga, Ludevit — ludnega boga, Karevit — karajočega boga, Radovit — radostnega — Dalevit — daljnega — Hostivit — gostiboga itd.

Vit toraj se ima razločevati od vid, tudi od adjektivnega suffiksa vit, na pr. gromovit, silovit itd.

Davorin Terstenjak.

Šolske reči.

Kratek pregled nekterih gimnazijskih letopisov.

Med vsemi letošnjimi letopisi c. k. gimnazijskih šol se odlikuje letopis marburškega gimnazija. Res! lep spominek je stoletnice tega gimnazija, ktera je bila v „Novicah“ že popisana. Obširna knjiga — razun zanimive zgodovine marburškega gimnazija, ktero je popisal gospod prof. Juri Matijašić, — razun navadnih šolskih vesti v letu 1857/8, sostavljenih po gosp. vodju Ad. Lang-u, — in razun epilogov o priložnosti slovesne stoletnice, spisanih v nemškem in slovenskem jeziku po gospodu vodju Lang-u in gosp. prof. Terstenjak-u, obsega čvetero učenih sostavkov, med kterimi sta dva spisana v latinskem jeziku („Platonis in Aristotelis de beatitudine humana doctrina“, spisala gospod prof. Jož. Steger in pa gosp. prof. Vilh. Biehl), eden v nemškem („Die Beziehungen der religiösen Weltanschauung zur Kunst“) spisal gospod prof. dr. A. Svoboda, eden pa v slovenskem („O božanstvih ognja pri starih Slovanih“), spisal gospod prof. Davorin Terstenjak. Ker neslovenske reči ne spadajo v pretres našega lista, bomo, opustivši drobneji pretres ostalih sostavkov, s kterimi so se mariborški gosp. profesorji kot pisatelji pravega jedra skazali, govorili le o

*) V vedski mitologii se sveti bog (Vasudeva) veli bog luči. Pis.

gosp. Terstenjakovem spisu, in ker bojo naši častiti bravci morebiti radi slišali, kaj drugi učeni možaki pišejo o delih, s kterimi gospod prof. Terstenjak že več let naše „Novice“ poslavlja, povzamemo iz 33. lista dunajskega časopisa „Kath. Literatur-Zeitung“, kar ondi pod nadpisom „Mythologie“ od gosp. Terstenjakovega spisa „O božanstvih“ zapisanega stojí. Gospod pretresovavec mariborškega programa o tem delu tako-le govorí: „Verlo važen je spis gosp. prof. T. o božanstvih ognja pri starih Slovanih.“ Je ta spis res posebne cene, kterega naj preiskavci primirjajočega basnoslovja in jezikoslovstva nikar ne prezrejo.“ Po tem uvodu razklada gosp. pretresovavec dosti na drobno zapopadek Terstenjakovega spisa, in h koncu pravi: „Mitologijo slovanskih narodov še zmiraj pogrešamo kakor jo stan dandanašnje vednosti terja. Gospod Terstenjak bi bil bolj kot vsak drug kos takemu delu. Razložnik (referent) bi se ponašal s tem, ako bi se tù razodeta želja spolnila, da bi se gosp. T. lotil tega dela.“ Tudi mi svoje želje pridružimo tem, živo prepričani, da le tisti, ki se je „na širokem pa pustem polji“ slovanske mitologije toliko trudil in toliko dragocenega gradiva nabral kakor Terstenjak, je mož za tako početje. Če pa je še kdo drug, naj stopi na beli dan s svojim blagom; radostni ga bomo sprejeli vsi in gotovo tudi Terstenjak sam.

V pregledu šolskih naukov mariborškega gimnazija smo med drugim veseli zapazili, da nauk slovenskega jezika po vseh razredih razlaga le en učnik: veljavni slovanski jezikoslovec gosp. Božidar Rajć. Le tako, organično postopaje od malega do višjega, je mogoče temeljito izučiti slovensko mladino v maternem jeziku in jo v višjih razredih soznaniti tudi s staroslovenščino in ilirščino.

Učencov je mariborški gimnazij štel v preteklem letu v vsem skupaj 282, tedaj 50 več kakor lani; med njimi je bilo Slovencov 158, Nemcov 120, 1 Čeh in 1 Madjar. —

Letopis ljubljanskega višjega gimnazija se začenja z „Beiträge zur Erklärung des Horaz (Carm. Lib. 1. 1), ki jih je spisal gospod prof. A. Weichselmann. Potem sledijo šolske vesti preteklega šolskega leta, iz kterih se med drugim vidi, da šest učnikov (gospodje: Janez Pogorelc, Val. Konšek, Korel Melcer, Jožef Kogej, Jož. Marn in Frid. Žakelj) je učilo slovenski jezik, kteri vsi so imeli še z drugimi nauki opraviti. — Število učencov konec leta je znašalo v vsem skupaj 535, — tedaj jih je bilo letos 51 več memo lanskega leta, kar gledé tudi na novomeški gimnazij, očitno špričuje, da tudi na Kranjskem čedalje več učencov stopa v gimnazijske, nekdaj „latinske“ šole imenovane. Po rodu je bilo med imenovanimi 535 učenci 420 Slovencov, 112 Nemcov, 2 Italijana in 1 Arabec (zamurček) z imenom Jeran-Krajnski Jožef v 1. razredu.

Letopis novomeškega gimnazija se začenja z obširnim spisom gospod prof. P. Ladislava Hrovata „Ueber das aoristische Perfect in Folgesätzen nach einem Tempus hist. im Hauptsatze.“ Zatem sledijo navadne šolske naznanila. Učnikov je bilo 12, ki so se verstili v naukih tako, da štirje (gospodje: Krizolog Gresnik, Burgh. Schwinger, Gracian Ziegler in Innoc. Gnidovic) so učili slovenski jezik; začasni vodja je sedaj gospod profesor P. Bernard Vovk. Učencov so imeli letos v vseh 8 razredih 156, tedaj 28 več kakor lani. Ker se število učencov od leta do leta naraša, in ker, kakor nam je dobro znano, šolski nadzornik gospod Frid. Riegler verlo obnašanje gosp. učnikov, ki so vsi iz reda čast. frančiškanov, vselej hvali, kadar iz Novega mesta pride, in se tudi šolski pripomočki čedalje bolj množijo, je po vsem tem obstoj novomeškega gimnazija zagotovljen, in frančiškanskemu redu gré tolikanj večja hvala, ker tudi, kakor nam letopis karlovškega gimnazija kaže, častiti patri tega reda ondi opravljalo vse šolstvo. Karlovški gimnazij ima sicer le 4 razrede, vendar z začasnim vodjem gospod P. Barn. Palyuk-om vred šteje 7 učnikov, ki se verstijo v naukih tako, da, kakor smo s pohvalo omenili od mariborškega gimnazija, tudi tù le eden (gospod P. Jakob Meško) učí v vseh 4 razredih ilirski jezik. Iz tega letopisa, v kterem je učnik naravoslovja gospod profesor P. Viktor Mihajlović spisal sostavek „Ueber Erdbeben“, pozvedamo, da učencov je bilo konec leta 62, tedaj 10 več memo lanskega leta; med njimi Horvatov 53, Slovencov 6, Nemcov 3.

V letopisu gimnazija varaždinskega smo s posebnim veseljem brali čertice o slovenskem jeziku, kakor se govorí v Predvoru na Gorenskem. Gospod prof. M. Valjavec, neutrudljivi obdelovavec slovenskega slovstva, iz okolice predvorske domá, je za pokušnjo razodel poglavitniši vlastitosti tega slovenskega podnarečja, ktere bo rad bral vsak učen Slovan, zlasti tisti, ki se pečá s primerjanjem mnogoverstnih narečij slovanskih. H koncu je pridjanih 8 národnih pesem iz Predvora. — Učnikov z vodjem vred šteje varaždinski gimnazij 14; razlaganje ilirskega jezika je tudi tù razcepljeno med 5 učnikov; učencov je bilo konec leta 200, tedaj 18 več memo lani; med njimi, kakor v Zagrebu tiskani letopis pravi, ki je poln tiskarnih pomot, 138 Horvatov, 39 Slovencov, 15 Madjarov in 5 Čehov.

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

L.

Belo nedeljo (19. aprila) pa grém že zgodaj sveto mašo brat v kapelo z onim frančiškanom, ki vert Getsemani oskerbljuje, kjer je Jezus za nas kervav pot potil; po sveti maši pa se podam zgol sam na oljsko goro. Kmali za menoj pa pride nekoliko Francozov, ki so nosilen altar seboj imeli — in med sveto mašo, ki jo nek francozk duhoven tù bere, prideta tudi Gerster in Kerndl za menoj, in vsi trije se podamo po izhodnem bregu oljske gore čez Betfage v bližnjo Betanijo, kjer je Gospod naš drage zveste prijatle imel — Lazara in sestri njegove Marto in Marijo.

Že iz verha oljske gore kažejo na desni strani proti jugu neki kraj na „hribu pohujšanja“, od kterega pripovedujejo, da se je tam hudobni izdajavec Iškarijot na neko divjo smokev obesel. Spodobnišega kraja si res ni mogel hudobnež zbrati, ko grozoviti „hrib pohujšanja.“

Dalje proti Betanii kažejo poleg poti nek dobro obdelan kos zemlje, in pripovedujejo, da na tem polji je rastla tista smokev, ki jo je Jezus preklel, ker ni sadú na nji našel, in ki je še tisti dan usahnila. To utegne lahko biti, in nad tem se ni čuditi, da je tù nekdaj velika smokev stala, ker je izhodna stran oljske gore, čeravno tudi kamnitna, še dan današnji veliko bolj obdelana in obraščena, ko zahodna in ostali hrib okrog Jeruzalema. Vsi griči proti Betanii so zeleni in dobro obdelani.

Betanija pa, ki je nekdaj morebiti lep terg bila, je sedaj revno selo, res, da v skaloviti, pa zanimivi in z velikim čudežem posvečeni okolici. Betanija ta, kjer so verli pobožni ljudjé, Lazar in sestri njegove, Gospoda našega tolikokrat radostno in gostoljubno sprejemali, je le male tri četerti ure od Jeruzalema o izhodnem podnožji oljske gore.

Deleč od te Betanije je bila pa ob Kristusovih časih še druga unikraj Jordana, kjer je prej sveti Janez, Caharijev in Elizabetin sin, k pokori opominjal in kerščeval. Ta, druga Betanija je imela pa tudi ime „Bethabara“, to je, hiša prehoda, ker so tù iz Egipta pridši Izraeljci pod Jozue-tom skozi reko Jordan iz puščave v kanaansko deželo po suhem prešli.

*

Tù, namreč v Betanii unikraj Jordana ali v Betabari, je bil Jezus, ko je v Betanii blizo Jeruzalema verli Lazar hudo obolel. — Umaknil pa se je bil Jezus v Betabaro, ker so ga hotli Judje kamnjati, ko jim je nekega dné v tempeljnu djal: „Resnično, resnično vam povém: Ako kdo besedo mojo dopolni, ne bo vidil smerti vekoma. Judje so tedaj djali: Sedaj smo spoznali, da imaš hudiča! Abraham je umerl in preroki, ti pa praviš: ako kdo besedo mojo dopolni, ne bo smerti okusil vékoma. Si li ti večji, ko oče naš Abraham, ki je umerl? in preroki so umerli. Koga delaš samega sebe? Jezus odgovorí: Če jaz samega sebe častim, ni čast moja nič; Oče moj je, ki me častí, od kterega pravite, da je Bog vaš. In ga ne poznate; jaz pa ga poznam, in ako rečem, da ga ne poznam, bom lažnik kakor vi; al poznam ga in spolnujem besedo njegovo. Abraham, oče vaš, se je silno veselil viditi dan moj; vidil ga je in je bil vesel. Judje so mu rekli tedaj: Še petdeset let nimaš, in si Abrahama vidil? Jezus jim pravi: Resnično, resnično vam povém: preden je bil Abraham, sem jaz. Tedaj so pobirali kamnje, da bi va-nj lučali; Jezus pa se je skril, in je šel iz tempeljna“ — in dalje v Betanijo unikraj Jordana.

Sem tedaj pošljete Marta in Marija do njega rekoč: „Gospod! glej, kterega ljubiš, je bolan. Ko pa Jezus to sliši, jim pravi: Bolezen ta ni k smerti, temuč je k časti Božji, da bo Sin Božji poveličan po nji. — Ko je tedaj slišal, da je bolan, je ostal še dva dní na tistem mestu. Potem pa je rekel učencom svojim: Pojdimo spet v Judejo! Učenci pa mu pravijo: Učitelj, sedaj so Judje iskali kamnjati te, in greš spet tje? Jezus odgovorí: Ni li dvanajst ur v dnevu? Ako kdo podnevi hodi, se ne spodtakne, ker vidi luč tega sveta; ako ponoči hodi, se spodtakne, ker ni luči pri njem. To je govoril, in po tem jim je rekel: Lazar, prijatel naš, spí; pa grém, da ga iz spanja zbudim. Učenci njegovi so tedaj djali: Gospod! ako spí, bo ozdravel. Jezus pa je govoril o smerti njegovi; oni pa so menili, da govorí o navadnem spanji. Takrat tedaj jim je Jezus razločno rekel: Lazar je umerl. In vesel sem zavolj vas, da nisem bil tam, zato da verujete, pa pojdimo k njemu. Tomaž tedaj, ki je imenovan Dvojčič, je rekel součencom: Pojdimo tudi mi, da umerjemo ž njim! — Jezus je tedaj prišel, in ga je našel že štiri dní v grobu ležati. Betanija pa je bila blizo Jeruzalema, okoli petnajst tečajev hoda. Veliko Judov pa je bilo prišlo k Marti in k Marii, da bi jo tolažili zavolj brata. — Ko je tedaj Marta slišala, da Jezus pride, mu je naproti šla; Marija pa je doma sedela. Marta je tedaj rekla Jezusu: Gospod! ako bi bil ti tù, bi moj brat ne bil umerl. Pa tudi sedaj vém, da, karkoli boš Boga prosil, ti bo Bog dal. Jezus ji reče: Tvoj brat bo ustal. Marta mu reče: Vém, da bo ustal ob ustajenji poslednji dan. Jezus ji je rekel: Jaz sem ustajenje in življenje; kdor v me veruje, bo živel, akoravno umerje. In kdor koli živí in v me veruje, ne bo umerl vekoma. Veruješ to? Reče mu: Kaj pa da verujem, Gospod! da si ti Kristus, sin živega Boga, ki si na ta svet prišel! — In ko je bila to izgovorila, je šla in je poklicala natihem Marijo, sestro svojo rekoč: Učenik je tù in te kliče. Ona, ko je to slišala, ustane hitro in gré k njemu. Jezus namreč še ni prišel v terg; ampak je bil še na tistem mestu, kjer mu je bila Marta naproti prišla. Judje tedaj, ki so bili pri nji v hiši, in so jo tolažili, ko so vidili, da je Marija hitro ustala in vun šla, so šli za njo, rekoč: K grobu gré, da bo tam jokala. Ko je tedaj Marija tjè prišla, kjer je bil Jezus, in ga je vidila, mu je k nogam padla, in mu reče: Gospod! ako bi bil ti tù, bi brat moj ne bil umerl. Jezus tedaj, ko jo je vidil jokati, in jokati Jude, ki so bili ž njo prišli, se je zgrozil v duhu, in se užalil, in je rekel: Kam ste ga položili? Rekó mu: Gospod! pridi in poglej. In Jezus se je zjokal. Judje so tedaj rekli: Glejte, kako ga je ljubil! Eni zmed njih pa so rekli: Al ni mogel ta, ki je očí odperl sleporojenemu tudi storiti, da bi ta ne bil umerl? Jezus se je tedaj spet zgrozil sam v sebi, in pride h grobu. Je bila pa jama, in kamen je bil položen čez njo. Jezus reče: Odvalite kamen. Marta, sestra mertvega, mu reče: Gospod! že smerdí, zakaj štiri dní leží že. Jezus ji reče: Ali ti nisem rekel, da, ako veruješ, boš vidila čast Božjo? Tedaj so kamen odvalili. Jezus pa je očí na kviško vzdignil in je rekel: Oče! zahvalim te, da si me uslišal. Jaz sem pa vedil, da me vselej uslišiš; toda zavolj ljudstva, ki okrog stojí, sem rekel, da verujejo, da si me ti poslal. In ko je bil to izrekel, je z velikim glasom zaupil: Lazar, pridi vun! In merlič je zdajci vun prišel povezan na rokah in nogah s povoji, in obraz njegov je bil v pert zavit. Jezus jim reče: Razvežite ga, in pustite ga iti. Veliko Judov tedaj, ki so prišli k Marii in k Marti, in so vidili, kar je Jezus storil, je va-nj verovalo.“ Sovražniki Jezusovi pa so sklenili, ga berž ko berž umoriti, da bi vse ljudstvo za njim ne potegnilo. Bolje je, so djali, da en sam človek umerje, ko da bi vès narod konec vzel.

Lazarov grob pa je globoka jama pri poti takraj revne vasice, ki le po tem čudežu sloví. Nek star Betanjčan je bil pred jamo, in ko do njega pridem, mi napravi precej luč, da sem mogel v grob iti. Dvajset in osem stopnic pelje na dno, kjer je grob na levi v skalo vsekan. — Pol četerti ure unikraj Betanije pa je med mnogim skalovjem sloveča velika škerl, do ktere je bila Marta Gospodu na proti prišla.

Ker ni v Betanii razun Lazarovega groba in omenjene škerlí nič zanimivega viditi, se vernemo kmali v Jeruzalem, kjer smo imeli ob treh po poldne v cerkvi Božjega groba spet zanimivo slovesnost. Nek, čeravno bogat, vendar priljuden, pa bolehen tergovec in mjenež iz Prage, z imenom Ferdinand Kolb, se je dal namreč belo nedeljo za viteza Božjega groba posvečiti. Take slovesnosti so le redke, ker se dan današnji vitezi le z mnogoverstnimi križici delajo. Zato so pa nekteri tudi — vitezi, da Bog pomagaj! Jako me je veselilo, da sem vidil v daljnjem Jeruzalemu običaje, ki na čase srednje dôbe spominjajo. — Novemu vitezu pripne patrijarhov namestnik po mnogih obredih, prašanjih in odgovorih ostroge na pete, mu obesi neko zlato verigo okoli vratú, in mu dá po trikratnem udaru na obe rami slavni Bouillonov meč v roke. Posebnega plajšča pa mu niso ogernili, ker ga menda nimajo. — Po doveršeni slovesnosti je šel omenjeni meč iz rok v roke, in vsi smo ga pozorno ogledovali — pa je vès rijav.

(Dalje sledí.)

Národna pripovedka.

(Štajerska.)

Žaba poči, gospa vün poskoči.

Ednok je bio en grof, on je bio strahovito bogat. Imea je tri sine; te stareša dva sta vküp držala, te mlajši je bio eno malo nor, no so ga vsi zametavali. Te naj stareši se je zvao Tina, te sredji Hanzek, a te naj mlajši Hejnek.

Da so že veliki bili no so se hteli oženiti, te jim reče oča: moji sini, keri bo mi naj lepšo pisanko prineso, tisti bo celo mojo grašino dobo. Zdaj se vsi trije opravido no so šli po pisanko, ta stareša dva vküp, te mlajši pak je mogo sam iti. Ta stareša dva pa sta hitro šla v en štacün, no sta si prav lepe pisanke küpila. Te mlajši pa je samo tak sploh v en den šo, no pride v eno veliko hosto. V toti hosti pa je bila ena strahovito velika mlaka. Kak on do te mlake pride, na enkrat vidi vse živo žab, na sredi pa je bila ena prav velika krota. Tota krota, kak ga je zagledala, na enkrat k njemi skoči no se jemi za nogo obesi. On začne skakati, jo proč trgati, ali je vse blo zabstoj, s kim duž, tim ga je sploh bol vjedala no drapala. On pa si hitro vün žepa nož vzeme no jo če zaklati. Ona pa jemi

reče: nož hitro ta zahiti, drügač ti bo zlo. Kak je on nož ta zahito, ona jemi reče: küšni me, kajti drügač te vbijem. Hn! on si je bio strahi, küšne jo, no ona vsa razpoči no ena prav lepa gospa vün poskoči. On se prestraši, no ona jemi reče: lübleni Hejnck, bog ti lone stotavženkrat, ka si me od tote nevole odrešo, kajti jaz sum bila či enega füršta. On je bio bogat, no je preveč siromake der, no je mene še notri v maternem telesi zaklea, no sum se do zdaj mogla tak tü mučiti; da ne bi ti bio sem prišo, jaz se ne bi bila nikol odrešila. Te pa seže v žep no jemi strahovito lepo pisanko iz žepa potegne no reče: zdaj pa le hitro reci: češ mene za ženo vzeti ali nej? On reče: ja, kaj bi vas vzea, ki ste tak lepi, a jaz nej? Ona jemi reče: kaj bi zato? samo reci, či me ti češ vzeti ali nej. On reče: jaz bi vas rad vzea, al samo toliko me počakate, ka bum domu šo po kočijo no ka bom oči to pisanko dao, kajti drügač jaz grašine ne dobim. Ona ga je počakala a on je hitro domu šo, oči no svojim bratom pisanko pokazo, no jim povedo kak je to pisanko dobo. Oča no ta stareša dva brata so bili žalostni no so nej vedali, kaj bi napravili ž njim. Oča jemi je mogo včasi grašino dati, a jaz sum pa hitro konje naprego no smo se po to gospo pelali. Tečas so pa doma ene velike gosti napravili. Tam smo pili, jeli plesali no vsako fürmo pesmi peli, potle pa smo šli strelat no smo en strahovito veliki štük nabili no smo strelili, a štük je počo, ja sum pa sem skočo.

Zapisal M. Kračmanov.

Ogled po svetu.

Ktera je prava meja med Černogoro in Turčijo?

Mnogo se dandanašnji o Černogorcih in njih gorati domovini piše, bere in govorí; med drugim si sosebno v poslednjem času tudi razne evropejske vlade prizadevajo, določiti pravo in stalno mejo med Černogoro in Turčijo.

Ta pravda pa ni tako mlada kakor bi utegnil marsikdo misliti; Francozi bi bili radi že zdavnej to štreno razmotali, pa ni jim šlo po volji. Čujmo o ti zadevi govor francozkega maršala Marmont-a, ki je bil poslan k predniku rajnega Petra Petroviča, vladiku Danilu namreč, da bi ž njim obravnal to reč.

Marmont: Ti, vladika, si bojè tudi duhoven?

Danilo: Da!

Marmont: Pa kjè imaš znamenje duhovsko, obleko duhovnika? Saj nosiš orožje, namesto da bi nosil to, kar gré osebi vladikovi.

Danilo: Viš, to me je naučil rimski papež Piji VII.

Marmont: Kako to?

Danilo: Ako bi bil on prišel v taki opravi pred tvojega cesarja Napoleona, bi ne sedel zdaj v Dižonu v ječi.

Marmont povzame zopet besedo, ter začne Danilu očitati, kakošni divjaki da so Černogorci; da sekajo namreč Turkom glave, ter jih natikujejo na visoke kole.

Na to mu vladika odgovorí: Mi delamo kaj tacega samo z glavami sovražnikov, — al vi Francozi ste večji divjaki od nas; vi ste svojemu največjemu prijatlu kralju Ludeviku XVI. odsekali glavo in jo nataknili na kol.

Marmont vidši, da se z Danilom ni ravno lahko prepirati, ker mu ta z vsako pride na konec, navede zdaj govor svoj naravnost na svoje poslanstvo: prišel da je namreč, da bi se meja med Černo goro in Turčijo vendar že enkrat uredila.

Na to mu Danilo zaverne: „Pusti, ljubi moj, v imenu Božjem to reč. Kakor dalječ nêse turški top, tako dalječ nêse tudi černogorska puška: to ti je naša meja!“

Poleg ilirskega J. Levičnik.

Radost mladega pesnika.

Na zvezde oziral se deček nezmožen,
Njih jasno lepoto sem občudoval,
V oblake si stavil sem zlate gradove,
Od sreče prijazne veselo sanjal:
Željá pa spolniti ni bilo mi dano,
Osnove razderl je mogočen vihár;
Mi zvezdica sreče ni nikdar sijala,
Radostnega upa bil zgubil sem dár.

Zamišljen zdaj zopet po logu sam hodim,
Narave ožívljene se veselím,
In časov pozabljam nesrečnih in tuge,
Nezveste si sreče nič več ne želim. —
V daljavi začujem nebeške glasove,
Njih lek čudotvorni sercé mi krepí,
V njem radost se rajska zopét oživljuje,
Po glasih prijetnih močno hrepení.

In pevati čujem od let tù cvetečih,
Od čverstih in zvestih domovju sinov,
Od spon že razdertih sužnósti skeleče,
Od národnih sladkih, premilih glasov.
In močni glasovi po gaji donijo,
Brenk strunic ubranih pojema lahnó
Po sapici tihi se čutja glasijo,
Na bregu odmeva skalovje močnó.

Zapazim zdaj deklico nježne lepote:
Slovenija, mična, pomlajena hčí,
Podá zaželjeno mi pevčevo liro,
Da vedno za dom moj sercé mi gorí.
In željno prebirati jamem strunice,
V okornosti svoji celó jih ne znam;
Skerbí pa morivne so me zapustile,
Odkar nje milote navdaja me plám.

Sin zvest ji ostati sem terdno obljubil,
Dok teče po žilah še gorka mi krí;
Glasove vesele se peti bom trudil,
Da bodo sinovi prezvesti zmir nji.
In z novo močjo zopet strune prebiram,
Solzica nesreče v očéh ne igrá;
Od zore do mraka razglaša se zmiram:
Za dom in za Slavo na veke veljá!

Gr. Krek.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Gradca 1. sept. — Danas je bila sodna obravnava zoper tistega hudodelca, kteri je 25. januarja t. l. gospó Jakomini-tovo in njeno hišno v Gradcu umoril. Terpela je od devetih zjutraj do zvečer desetih. Obsodili so ga na kol. Ko so mu sodbo brali, jo je mirno poslušal in nazadnje rekel, da bo storil, kar mu postava pripuša, namreč, da se bo zoper sodbo pritožil.

Od Slatine blizo Rogatca 1. sept. — „Kako lepo in veselo je tukaj!“ sem slišal mnogokrat vsklicavati nježne gospodične. „Kako dolgočasno je tukaj!“ sem pa tudi nasproti slišal renčati marsikterega starca, kteremu je življenje le težka butara, ki jo mora nositi hoté ali nehoté do smerti. Je li veselo tukaj ali je dolgočasno, mi ne gré presojevati. Kdor ima zdrave ude in žvenka dovolj, se ne more pritožiti čez nobeno stvar, bolnemu človeku pa tako nič po godu ni, in težko da bi ne godernjal tudi v paradižu čez to in uno, ako bi ga peljal kdo va-nj. Vsakoverstnih zabav nikolj ne pomanjkuje; godba je izverstna, prijatlu národne poezije pa napravlja ubrano petje slovenskih deklet dosti veselja. Že v „Drobtincah“ 1851 leta je hvalil gospod kanonik Jože Rozman lepo petje naših deklet na Slatini rekši: „Na Kislini ali Slatini je veliko deklet, ki steklenice (flaše) prenašajo in umivajo in natakajo in pečatijo in si svoje delo s petjem slajšavajo; zlasti ob sabotnih večerih, ko so od dela nehale, so jo zapele, da je bilo rajsko veselje poslušati jih.“ Jaz še pristavim, da je sedaj petje veliko živejše in veselejše, kakor je bilo leta 1851. Imenitni gospodje zanemarjajo dostikrat muziko in še druge veselice, ter poslušajo radostno mile glase slovenskih

pesmic. „Slovenska Gerlica“ in Hašnikove „Dobrovoljke“ so zasejale precej prav mičnih pesmic med našo mladino; le škoda, da je prenehala izhajati „Gerlica“, in da ne sledí pervemu zvezku „Dobrovoljk“ še drugi in znabiti tudi tretji zvezek. — Število gostov se je narastlo do konca avgusta do 2750 oseb, brez onih, ki so imeli stanovanje v privatnih hišah. Ker še prihajajo dan na dan novi gosti, bi letos utegnilo doseči njih število 3000. — Sklenivši svoj dopis ne morem zamolčati tega le: V Soteskem, ob stari cesti iz Kostrenevice v Podčetertek, stojí lepa kerčma. Zunaj ne visí kakor navadno pri vseh kerčmah nad vratmi smrečje, ampak sv. Janez Nep. opravlja tukaj službo vabitelja, ter derží celo smreko v rokah, ki zagotovlja memogredočim, da sod še ni prazen. Poprašal sem unidan gospodinjo: „Kakšnega mašnika pa imate na steni, ki vam derží kerčmarsko znamenje?“ in ona mi prav priprosto odgovori: „A to niso mešnik, to je sv. Janez.“ — Nisem kos razločiti, je li to „ländliche Einfalt“, ali je pa „budalaščina.“

Cestnikov.

Iz Železnikov 29. avgusta. Ljube „Novice“! Dolgo časa že niste prejele nobenega dopisa iz našega kraja; pa kaj se je hotlo pisati? Veselíc ni bilo ravno naznanovati, žalostink poslušati se pa tako slednji kmalo naveliča. — Zdravi nismo kaj posebno letos. Tam-le okrog binkušt je razsajala neka čudna bolezen pri nas; težko da ni bila zopet kake nove baže: neka zmes koz in pa vročnice. Segala je večidel le po mladih, ter je posebno v začetku tako hudo gospodarila, da je slednjega, kterega je napadla, gotovo tudi položila na mertvaški oder. Ako stopiš na naše pokopališče, ti kaže cela rajda novih grobov in križev smertno koso. Pozneje je bila bolezen nekoliko prenehala, zdaj pa že kaka dva mesca zopet griža ljudem tako nadlego dela, da je od sile. Tudi ona si zbira med odraščenimi, še več pa med mladíno marsikak smerten plen. — Vreme imamo poslednji čas precej neugodno, kar bi jesenskim sadežem utegnilo slabo tekniti. Letina je bila dozdaj še nekako dosti dobra, tudi sadja se precej vidi; veliko več bi ga pa še bilo, ako bi ga ne bil hud veter binkuštni teden prav zlo otresel. — Danes, kakor v god sv. Angeljev varhov, smo imeli dopoldne ob 10. uri slovesno sv. mašo in zahvalno pesem vsled vesele dogodbe rojstva mladega cesarjeviča Rudolfa. Božji angelji naj spremljajo in varujejo novorojenčka po vsih njegovih potih; Mir, Slava in Sreča naj mu bodo zvesti tovarši od zibelke tjè do poznih poznih dní življenja! Popoldne je bila napovedana veselica za šolsko mladino pri kapelici matere Božje v Suši, ki pa je zastran slabega vremena zaostati mogla. Z Bogom.

Jož. Levičnik.

Iz Bleda 1. sept. §§. — Ni davnej kar so „Novice“ vès nadušen popis naše perve slovesnosti prinesle; naj povejo danes, da spet drugo nedeljo se je enaka slovesnost ponavljala, napravljena od gospoda Ruard-a v praznovanje veselega rojstva cesarjeviča našega Rudolfa. Ravno o tem praznovanji pa so nenadoma pripeljali Njih eksc. naš ljubljeni deželni poglavar gospod grof Chorinski slavnega gospoda ministra notranjih oprav, Njih eksc. barona Bach-a v Bled. Lahko si sami mislite, kako neizrečeno je prihod ta vesele naše večernice povišal! Ni mi jih tedaj treba na drobno popisovati. Prevzvišena gospoda sta se tudi dalje v Bohinj podala in gospod minister je ogledal tudi fužine na Javorniku in na Savi ter se potem proti Koroškem obernil. Lepo vreme ga je celi čas spremljalo in gorenska stran se mu je v vsi svoji rajski lepoti kazala. Pa je slavni gospod tudi prehvaliti ni mogel. Popraševal je za to in uno, in zvedil to in uno; prepričal se je sam: če je kje klopčič gojzdnih zadev zlo zamotan, je zamotan tù, in da v prid gorenskemu fužinstvu je konec vseh pravd živa potreba.

Iz Verhnike. V nesoštetih krajih našega močnega cesarstva se je slovesno obhajalo srečno rojstvo preblazega cesarskega sina Rudolfa; v mnogoterih krajih sicer se je to godilo z velikim hrumom in blišem, ne lahko pa kje s toliko ginljivostjo, kakor v cerkvi, ki se v dolinici ponižno skriva za Žalostno goro in memo veličanskega Borovniškega potovoda ali mosta, to je, v Preserju. Ondi je namreč v nedeljo, 29. avgusta, ko se je po deželi sploh opravljala vesela slovesnost, pred altar stopil častitljiv mašnik, ki je preživel že svoje 81. leto, in je v duhovskem stanu že spolnil 50 let, in še zdaj terden oskerbuje svojo farno množico, kteri je že 35 let dušni pastir. Ravno ta dan je tedaj svojo drugo novo mašo obhajal častitljivi starček, gosp. farnik Jakob Rožič, v sredi mnoge duhovšine, med ktero je bil prečastiti gospod korar Janez Novak in častiti gospod dekan Andrej Pečar, tudi v sredi mnoge svatovšine, med ktero je bil gospod kantonski predstojnik Fr. Strohmaier, in gosp. grajšinski posestnik A. Galle, in več še, v sredi svoje v veliki radosti in obilnosti zbrane farne množice. Mašnik tedaj, ki je pred petdesetimi leti pervikrat prinesel Bogu presveti dar, in takrat v spomin vzel mnogo skušenega očeta svojih ljudstev, cesarja Franca I., je ta dan v zlati novi maši, ko je hvalil Boga za dobrote sebi podeljene, v vesel spomin vzel Francovega prevnuka, ki nosi ime slavnega cesarskega očaka in utemeljitelja habsburške cesarske hiše, namreč nepozabljenega Rudolfa. Spoštovanja vredni starček je skusil viharne čase francozke vojske, in tudi, sicer bolj od daleč, čutil nemirne dneve poslednjih prekucij, vé tedaj ceniti dragoto pokojnega veka; on je toraj tudi vedil hvaliti Gospoda, ki mu je dal krepkemu pričakati sivoglavih dní, je tudi znal prositi mlademu cesarjeviču take dòbe, o kteri bi, kakor konec dní slavnega deda Rudolfa, gospodovala pravica in mirnost; bodi si, da bi duhovni govornik, častiti gospod dekan, ne bil razun svetega očeta papeža Pija IX. in milostivega škofa Antona Alojza, posebno njegovi prošnji priporočil presvetlega cesarja Franca Jožefa I. in zlasti preblazega cesarjeviča Rudolfa. — Cerkveno opravilo, obilni kinč Božje hiše, veselo veršenje petja in glasbe, kaj bi hotel na dolgo popisovati, ko se iz vsacega kraja taki popisi glasijo ali berejo? Svatovsko obed, in prijazno veselico po svetem opravilu, kaj bi hotel na široko razlagati, ko se kaj takošnega tudi o druzih priložnostih gleda in okuša? Memo pušati pa ne smem, kako se je med zdravicami, ki so se odmevale častitemu duhovnemu starčku, vladarjem cerkvenim in deržavnim, posebno slišala ta: Živi cesarjevič Rudolf! — Kakor sicer slab, pa dobro menjen spominek se je h koncu častitljivemu sivolasemu mašniku naglašal in čedno pisan podal sonet za njegovo srečno starost in drugo novo mašo zložen; naj smé tukaj slediti:

Za sina dva je mati kdaj prosila,
In Kristus jima kelih svoj natoči;
Odhod se kmalo Jakobu napoči,
Pa Janezu je dano dolgo ostati.

Mož blažen! v apostoljski delež zlati
Odbere Te Gospod vsegamogočni;
Sicer Ti Jakobovo ime odloči,
Pa Janezovo starost hoče dati.

Že osemkrat deseto leto in eno
Ti je po rojstvu Tvojem podeljeno,
In mašništva je danes petdeseto.

Vesel obhajaš drugo novo mašo;
Naj prošnjo Tvojo usliši Bog in našo:
Še mnogo let! potem nebo presveto!

Hicinger.

Iz Ljubljane. Od bukev, ki jih Vodniku v spomin („Vodnik-Album“) na svitlo pripravlja gosp. dr. E. Costa, bi morebiti že marsikdo rad kaj več zvedil. Ker smo pervi oddelk te knjige že natisnjen vidili, moremo nekoliko povedati. — Pervi oddelk obsega na 68 straneh samo take spise deloma v slovenskem deloma v nemškem jeziku, ki zadevajo Vodnikovo življenje in delavnost nje-

govo na slovstvenem polji. So pa ti spisi manj ali bolj obširni sledeči: 1) Dr. E. H. Costa „Vodnik's Biographische Skizze.“ 2) Peter Petruzzi „Vodnik und seine Zeit.“ 3) Dr. H. Costa „Vodnik's letzte Stunde.“ 4) Franc Malavašič „Vodnik in slovenščina.“ 5) Franc Metelko „Valentin Vodnik, slovenski pisatelj.“ 6) Peter Hicinger „Pregled Vodnikovih pesem.“ 7) Dr. Janez Bleiweis „Vodnikove Novice.“ 8) Aug. Dimic „Vodnik als Archeolog und Historiker.“ 9) Ant. Jelovšek „Valvasor und Vodnik.“ 10) Miscellen von Rebič, Babnik, Kastelic, Zalokar. 11) „Neun Briefe des Sigmund Freiherrn v. Zois an Vodnik (vollständig abgedruckt). Sklepa pa ta oddelk Franc Malavašičev „popis slovesnosti, obhajane v spomin stoletnege rojstnega dneva.“ Verh tega ste natisnjene že tudi lastnoročne pismi Vodnikovo in Zoisovo, ki bote lepa dokladica teh bukev, kterim se bo pridjala tudi že natisnjena pesem, ki jo je pod naslovom „Krajnska“ spisal Kajetan Hueber, in kteri je napev napravil Kamilo Mašek. — — Drugi oddelk, ki se je pod naslovom „Izbor slovenskih pisateljev“ že natiskovati začel, zapopada 175 različnih spisov od 59 pisateljev. V vsem skupaj bojo obsegale te bukve več ko 20 tiskanih pôl z blizo 200 različnimi sostavki od kakih 70 pisateljev v poezii in prozi, v slovenskem in nemškem jeziku, o vedi in lepoznanstvu itd. So še nekteri pisatelji, kteri niso še poslali obljubljenih spisov, vendar se je nadjati, da bojo mož beseda. Zakasnjenje nekterih sostavkov pa nič ne zaderžuje natiskovanja „albuma“, ker obljubljeni pa ne še poslani spisi spadajo v 2. oddelk, kteremu se bojo uverstili, kadar bojo prišli. Da natis tako hitro ne napreduje, kakor bi morebiti nekteri radi, ima svoj vzrok v tem, ker se vsakemu pisatelju pošilja njegov spis v korekturo. Po vsem tem, kar je nam znanega od teh bukev, ktere bode lepšal tudi Vodnikov obraz, moremo reči, da bode ta knjiga ena najmičniših sedanjega časa.

Iz Ljubljane. Zavoljo tistega že po svoji zgodovini imenitnega kamna, kterega so omenile „Novice“ v 28. in 31. listu, so se vnele poslednji čas pretresovanja po francozkih in laških časnikih, med kterimi ga nekteri za demanta, drugi za belega rubina razglašajo. Proti temu se je te dní oglasil dunajski časnik „Wiener Zeitg.“ in popisal preiskavo tega kamna po dunajski komisii 29. julija, ktera je omenjeni kamen posebno zato za topas zpoznala, ker ima dvojni žarkolom. Ker so pa v Parizu le enojni žarkolom zapazili, in ker gospod Dupoisat misli, da je treba v dognanje te znanstvene pravde preiskavati kamen o elektriki, terdini in pa o kemijskih razmerah, se je pretekli teden podal še v drugo deželo (na Laško) in hoče ondi svoj kamen v pretres dati. Kakošen bo izid te tretje preiskave, bomo povedali ob svojem času. Da je kamen ta neke posebne važnosti, je očitno iz tega, da bo visokoučeni gosp. Haidinger celó v prihodnji seji dunajskega učenega zbora „Akademie der Wissenschaften“ od njega govoril. — Na naš undanji opomin, naj bi tudi ljubljanski nemški časnik včasi se oglasil, kadar se naša dežela v ptujih časnikih krivično ogerduje, smo dobili odgovor, „da vredništvo Laib. Zeit. že samo vé, kdaj da ima napade zavračati, in da take rečí, ki jih kak potopisec „unter dem Strich“ (pod čerto) žlabudra, se ne smejo s tem še le povikšati, da se od njih govori.“ Na to le par besedic. Naše misli so te, da je vselej dolžnost domačega časopisa, zaverniti neslano opravljanje domovine naše, naj stojí tisto „ober dem Strich“ ali pa „unter dem Strich“, kar celi svet vé, da to ni noben razloček. V izgled „Laibacher-ci“ bodi „Triester Zeitg.“, ki se tudi „unter dem Strich“ ne bojí, vsakemu povedati, kar mu gré, zlasti pa turistom, kteri hočejo „heinesirati.“

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Po cesarskem ukazu od 30. avgusta t. l. sme narodna banka od 1. novembra 1858 naprej samo po novem dnarju bankovce po 1000, 100 in 10 fl. izdajati; na voljo ji je pa dano, take bankovce tudi pred vsemi Sveti rabiti. Banka ima dolžnost, te nove bankovce, če zahtevajo tisti, kteri jih prinesejo, pri njeni veliki dnarnici vselej za dobre sreberne dnarje izmenjevati. Novih bankovcov, kteri so med ljudmí, mora biti vsaj za tretji del srebra, ali — po okoljnostih in s privoljenjem dnarstvenega ministerstva — deloma tudi v zlatu. V razmeri, kakor banka nove bankovce izdaja, ima sedanje bankovce izmed ljudstva nazaj jemati. Pridejo pa ob veljavo sedanji bankovci po 1000 fl. 30. jun., po 100 in 50 fl. 31. avg. in bankovci po 10 fl. 31. oktobra prihodnjega leta. Sedanjih bankovcov po 5, 2 in 1 fl. se ima, kolikor je mogoče, urno toliko nazaj potegniti, da jih ne bo čez 100 milijonov med ljudmí. Kdaj se bodo preklicali in popolnoma ob veljavo djali, se bo pozneje ustanovilo. Konec vsacega mesca se ima razglasiti, koliko bankovcov in koliko srebra in ozeroma zlata je med ljudstvom. — Razglas narodne banke od 1. septembra naznanja, kadaj in kako bo stare bankovce nazaj potegovala in začne 6. septembra nove bankovce, toda sedaj samo na Dunaju pri eskomptiranju menjic izdajati. Kadaj jih bo pa začela sploh izdajati, bo pozneje razglasila.

— Presvitli cesar so za kraljestvi horvaško in slavonsko tri, za serbsko vojvodino in temeški banat tri, za Erdeljsko štiri deržavne zavode (štiftunge) v terizijanski akademii utemelili. Enako so ustanovili presvitli Cesar za hčere umerlih zaslužnih urednikov in sicer tri prebênde in tri štipendije za take hčere iz horvaškega in slavonskega kraljestva, štiri prebende in štiri štipendije za take hčere iz Erdeljskega in tri prebende in tri štipendije za take hčere iz serbske vojvodine in Banata.

— Zdravniške pričevala, ktere niso od zdravnika, kteri je v deržavni službi, ne narejene ne vidirane, se ne smejo k nobeni prošnji, ki se kaki gosposki podá, prikladati; vselej morajo biti od zdravnika, kteri je v deržavni službi, ali podpisane ali pa vidirane, sicer ne veljajo nič.

— Presvitli cesar so privolili, da imajo ranocelniki, kteri iz civilnega stanú v armado stopijo, in v nji šest let v dovoljnost svojih višjih služijo, pri podeljevanju civilnih ranocelskih služb ravno tako pred civilnimi ranocelniki prednost, kakor jo imajo vojaški ranocelniki, kteri so se v Jožefovi akademii izučili.

— Kakor je slišati, bo prišla v kratkem nova tarifa za porabnino (Verzehrungssteuer), ktera je gledé na nove dnarje že veljavno ustanovljena.

Iz Českega. V Kadanju izdelujejo Salomonov tempelj v vseh delih tako, kakor je nekdaj stal na sionski gori v Jeruzalemu. 40 let že imajo opraviti s tem čudnim delom. V Kadnu namreč je živel precej sloveč podobar, Franc Langer po imenu, kteri je umerl pred kakimi 8 letmi za kolero. Pred 40 letmi je bil vès v domišljevanju, da mora kaj posebnega storiti, in izmislil si ni nič druzega, kakor Salomonov tempelj v malem tako izdelati, kakor je bil nekadaj. Iz tega namena je preberal vse pisma o tem slovečem tempeljnu z vso pridnostjo. Lotil se je dela, kar ga ni težko stalo, ker je bil mizar in podobar ob enem. Prostor, na kterem stojí vse, kar gré k tempeljnu, méri 9 čevljev na široko in ravno toliko na dolgo. Težko se dá kaj pogrešati, kar je pravi tempelj imel. Po smerti imenovanega podobarja, kteri dela ni dokončal, sta prevzela dva Kadanjčana, Franc Langhamer in Filip Hikeman tempelj po zapušenih pismih dodelati. Vsak si lahko misli, da ta dva moževa veliko časa, poter-

pežljivosti in dnarjev to delo stane, preden ga bota dogotovila; pa upanje, da jima bo, ko bo dokončano in ga bota po svetu ogledovat nosila, trud obilo plačan, storí, da se nobenih težav ne bojita.

Iz Vidma. S sirovo žido nekaj dní sem ne gré nič kaj kupčija. V fabrikah pa jo močno izdeljujejo — in naročíl je dovolj za več mescov. Žide sicer ni preveč in misliti je, da cena ne bo skorej odjenjala.

Iz Rusije. Car Aleksander se je odpeljal v Varšavo, kjer je velika armada zbrana, da jo bo ogledal. V Vilni mu pripravlja plemstvo slovésen ples. Slišati je, da bo šel car tudi na Dunaj, cesarja Franca Jožefa obiskat.

Iz Černe gore. „Allg. Ztg.“ pravi, da je govorica prazna, da je francozki cesar knezu Danilu obljubil 50 tavžent fr. podpore. Res je, da se je francozki cesar takrat, ko je Danilo v Parizu bil, pri turškem Sultanu potegoval za to, da bi dajal Sultan vsaki mesec 50 tavžent piastrov Černi gori pa s to pogodbo, da bi Černa gora spoznala višjo turško oblast. Ker pa knez Danilo tega ni hotel podpisati, je ostalo vse pri starem.

Iz Italije. Pisma iz otoka Elba pripovedujejo od morskega soma, kteri je 22. avgusta v Portoferraji v ondašnji luki na plitvo zabrodil. Dolg je 25, širok pa 11 vatlov in težek 250 centov. Zlo si je prizadeval, da bi zopet splaval, pa mu ni šlo in ribči so ga z nedopovedljivim vriskanjem umorili.

— Tolovajstvo poganja v lepi Italiji povsod lepo cvetje, še celó v Piemontu. Na Ferarskem so se kmetje zedinili, da bodo te vrage pobili.

Iz Francozkega. „Moniteur“ je razglasil sledeče poročilo po telegrafu iz Kine: Kar je cesar želel, se je zgodilo. Kina je odperta keršanski veri in skoraj vsemu obertnijstvu zahodnih dežel. Diplomatični opravniki bodo začasno v Pekingu stanovali. Kinešk poslanec pride v Pariz. Postave zoper razširjanje keršanske vere so odpravljene. — K temu pravi nek francozk časnik: „Obljube so pač lepe, ali se bodo pa tudi spolnile, je druga. Že leta 1844 so Kinezi enake obljube zastran keršanske vere storili, pa Evropejci so se preveč va-nje zanašali in Kinezi so začeli zopet kristjane preganjati. Nek misijonar je rekel, ko je omenjeno telegrafno poročilo bral: Ako se bode ta pogodba spolnovala, se njeni nasledki ne bodo dali razšteti. Kinežko cesarstvo bo potem v kratkem razpadlo.

Iz Angležkega. Kar je o letošnji letini slišati, je vse precej dobro. Sploh je slišati, da je pšenica prav dobra in pridelalo se je je več, kakor v srednjih letih. Slabeje se je obnesel oves. O krompirju govoré tù tako, tam tako. Poslednje dní je začelo šavje černo prihajati, in zlo se bojé kromperjeve bolezni. Sadja je to leto posebno obilo in tudi hmel se je dobro obnesel.

Iz Turškega. V tem hipu je zlasti Turčija, ktera obrača pozornost evropejskih kabinetov na-se in daje največ o sebi govoriti. Konferencije v Parizu so sicer dokončane al tako imenovano orientalsko vprašanje še vedno ni rešeno. Zdí se, da imajo sedaj v Parizu in Londonu veliko skerb za Turčijo. Stan njenega dnarstva je žalosten in v Parizu kakor Londonu prevdarjajo, kako Sultanu bolj na noge pomagati. Celo turško gospodarstvo z dnarji, ktero je še v pervotnem stanu, se mora temeljito predelati. Al to bo silno težka reč, ker bo treba v Sultanovi hiši sami začeti in sedanjemu gospodarjenju pašev in vsih nižjih oblastnikov krepko žile podvezati. Kako pa — in zlasti v Sultanovi hiši sami gospodarijo, pričuje to-le: Fuad paša je dal iz Pariza velikemu vezirju vediti, da je Sultanovih sinov eden, osem let star princ, nekemu zlatarju v Parizu naročil, žlic, vilic, nožev, ploščkov, skled itd. iz čistega zlata in z vkovanimi demanti narediti, da vse hití te reči gledat in se čudit nad njimi, in da je dobil on, Fuad paša, od parižkih bogatinov, ko je zastran tega z njimi govoril, ali bi hotli turški deržavi denarjev posoditi, vprašanje, ali mar v Carigradu mislijo, da so take potrate ugodne, v Evropi kako zaupanje v turško gospodarstvo zbuditi?

— V Smirno so pripeljali pretečene dní več ljudí, kteri so se, kakor je slišati, velike zarote udeležili. Tudi iz druzih krajev ni nič veselega slišati. Govorí se, da pripomorejo zlo tudi izposlanci, da vse tako v nepokoju živí. V Aleksandrii je bilo govorjenje, da so bili na otoku Stanchio v Arhipeljnu umorjeni konzuli avstrijanski, francozki, severno-amerikanski in greški in da se je angležki s tem otel, da je skozi okno skočil.

Iz Amerike. V severni Ameriki zidajo zdaj v krajih, kjer pavolja raste, pavoljnate hiše. Slabo pavoljo, odpadke od nje itd. zgnetijo in iz tacega testa delajo kamne, kteri so silno terdi, ko se posušé. Zunaj prevlečejo take hiše, ktere se dajo iz tacih pavoljnatih kamnov hitreje delati, z nekako stvarjo, ktera jih dela nepremočljive in, kakor se bere tudi nezgorljive. Tisti, kteri je tako zidanje iznajdel, je dobil patent za to iznajdbo in v mnozih krajih stavijo že take hiše.

Iz Egipta. Povedali smo že, da je bil naklep zoper vice-kralja storjen. Zdaj zvemo, da je bil mahomedanski fanatizem, kteri se je v Džeddah-u tako strašno najpervo razodel, tudi tukaj tega naklepa kriv. Štirji pašeti in več višjih oficirjev se ga je udeležilo. Prejšni minister dnarstva Abdullah paša je imel mnogo kanon in orožja na skrivnem. Zdaj sedí z več drugimi v terdnjavi Abukir zapert.

— Stroški za sueški kanal so na 200 milijonov fronkov prevdarjeni; razdeljeni so na Angležko in Francozko po 40, na Egipt z 23, na Avstrijo z 20 milijonov itd. V 5 ali 6 letih bi utegnilo dokončano biti to delo in 160 milijonov frankov bo skoraj da dosti.

Iz severne Amerike. V Novem Jorku je vse pijano od samega veselja, da je bil telegraf pod morjem tako srečno vložen. Po ulicah je zvečer mnogo transparentov z raznimi napisi, kakor na pr.: „Zveza med Anglijo in Ameriko; zakonski perstan je telegraf.“ — „Elektrika: Vjel jo je Franklin, Morse jo je vpregel, Field pa peljal čez morje.“ — „Franklin je vjel in ukrotil blisek, Morse ga je učil brati in pisati in ga poslal kot posla (póta) po svetu. — Zdaj, ko so vse težave premagane in se dá koristnost podmorskega telegrafa od dné do dné bolj previditi, se sme pač v resnici reči, da bodo nasledki njegovi brez dvombe najvažniši, ktere je učenost današnih dní dospéla. Sploh pa se sme Evropa ponašati, da je mogoče, pod morjem in pod rekami po njem poročila pošiljati v še tako daljne kraje — v še tako oddaljene dele svetá.

— V Novem Jorku je nekdo si to-le izmislil: Angležka kraljica je po podmorskem telegrafu pisala predsedniku severno-amerikanskih deržav: „Gospod, sloga med nami in vami je gotova.“ Na to je predsednik odgovoril: „Da, gospá, pa sloga visí na niti!“

☞ Opravnik asecuracije teržaške, gospod Karinger, tergovec na velikem tergu v Ljubljani, nas je naprosil, bližnje kmetovavce opomniti dobrega gnojíva, ki se je napravilo iz zgorelega cukra in drugih ostankov iz pogorišča cukrofabrike v Ljubljani. Celi kupi so prav dober kup na prodaj; cent po 2 groša. Kdor želi tega gnojíva kaj kupiti, naj se hitro oglasi pri gosp. Karinger-ju.

Odgornivo vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**